

**ДО
КОМИСИЯТА ПО ИКОНОМИЧЕСКА ПОЛИТИКА,
ИНВЕСТИЦИИ И ИНДУСТРИЯ
КЪМ 52-РОТО НАРОДНО СЪБРАНИЕ**

СТАНОВИЩЕ – РЕПЛИКА

от

**„СДРУЖЕНИЕ ЗА ПРАВНА ПОМОЩ НА
ПОТРЕБИТЕЛИТЕ“, ЕИК 160079277, със седалище и
адрес на управление: гр. Пловдив, бул. „Марица“ № 93
представявано от Елена Борисова Тошева –
Председател**

Относно: Проект на Закон за потребителския кредит, №
52-602-01-41/11.09.2026 г. – Реплика и правни
съображения по повод депозираните становища от
Асоциацията за отговорно небанково кредитиране
(АОНК) и Българската финтех асоциация (БФА)

**УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ПРЕДСЕДАТЕЛ,
УВАЖАЕМИ ЧЛЕНОВЕ НА КОМИСИЯТА,
УВАЖАЕМИ ДАМИ И ГОСПОДА НАРОДНИ ПРЕДСТАВИТЕЛИ,**

Във връзка с разглеждането на проекта за нов Закон за потребителския кредит (ЗПК), насочен към транспонирането на **Директива (ЕС) 2023/2225**, и в отговор на представените становища от АОНК и БФА, „Сдружение за правна помощ на потребителите“ (СППП) депозира настоящото становище-реплика.

Като организация в обществена полза, ангажирана с дългогодишна съдебна и административна защита на потребителите, изразяваме сериозна загриженост спрямо залегалото в двете становища. Текущият дебат рискува да подмени същностната цел на Директивата, като превърне хармонизацията на европейското право в инструмент за редукция на заварените и ефективно действащи нива на национална потребителска защита.

По съществото на направените от АОНК и БФА искания, излагаме следните подробен правни и икономически съображения:

1. АОНК и БФА се застъпват за дерогирането на общия таван на Годишния процент на разходите (до 5 пъти законната лихва) по отношение на кредитите в размер до 3 минимални работни заплати (МРЗ). Становищата им подкрепя въвеждането на предели за разходите за срока на кредита (напр. 20% или 30% от главницата) или общ лимит на разходите до размера на самия заем (100% от главницата), сочейки за пример уредбата на британския регулатор FCA.

Настояваме да се отчете, че подобно механично сравнение е методологически сгрешено и юридически необосновано:

Към настоящия момент действащият чл. 19, ал. 4 и 5 от ЗПК установява императивен общ таван на ГПР в размер на **пет пъти законната лихва**. При текущите пазарни параметри за второто полугодие на 2026 г., този лимит ограничава максималното оскъпяване на кредита на годишна база до **52%**. Предлаганата редакция в чл. 22, ал. 5 и 6 обаче, подкрепена от двете организации, заменя този годишен предел. Изчисленията показват, че при срок до 1 месец лимитът от 20% от главницата резултира в номинално оскъпяване от **240% на годишна база**. При кредити със срок от 4 месеца, където разходите могат да достигнат 100% от главницата, оскъпяването на годишна база възлиза на **300%**. Този резултат надхвърля многократно сегашната защитна норма, както посочвахме и в предходните си депозирани становища до КОМИСИЯТА ПО ИКОНОМИЧЕСКА ПОЛИТИКА, ИНВЕСТИЦИИ И ИНДУСТРИЯ.

Още веднъж държим да подчертаем, че това предложение за премахване на "тавана" на ГПР противоречи както на разбиранията на европейския законодател, така и да провежданата държавна политика.

Съгласно чл. 31, параграф 1 от Директива (ЕС) 2023/2225, държавите членки са задължени да въведат ефективни мерки за предотвратяване на злоупотреби и за гарантиране, че на потребителите не могат да се налагат прекомерно високи лихвени проценти, ГПР или общи разходи. Премахването на единствената работеща годишна граница (ГПР тавана) за най-уязвимата категория микрокредити е в диаметрално противоречие с това изискване.

На следващо място, държавата официално провежда и заявява политика за ограничаване на генерираните прекомерни печалби в небанковия сектор, включително чрез предложения за въвеждане на извънреден данък върху свръхпечалбите.

Юридически необосновано е един път изпълнителната и законодателната власт да дефинират доходите на сектора като „свръхнормативни“, а на следващия път, чрез новия ЗПК, да легитимират нормативното нарастване на разходите за потребителите с 500%–600% спрямо сегашния таван. Защитата на гражданите следва да бъде **превантивна** чрез запазване на ГПР ценовия таван, а не последваща чрез споделяне на изетия от уязвимите групи ресурс между регистрираните кредитори и бюджета, без отново да има реален механизъм за обезщетяване на засегнатия потребител.

2. На следващо място, АОНК настоява за законодателно уреждане на минимален праг на внесен капитал за извършване на дейност като финансова институция в диапазона от **1 500 000 до 2 500 000 евро**. Като мотив се изтъква необходимостта от гарантиране на оперативен и финансов капацитет, както и пресичане на незаконното лихварство. Считаме, че изкуственото завишаване на изискванията по чл. 60–61 от проекта би могло да блокира навлизането на малки, средни и иновативни финтех дружества, които биха могли да предложат по-етични дигитални алтернативи на пазара. Ограничаването на конкуренцията директно обслужва текущото олигополно положение на големите участници и запазва средата, генерираща свръхпечалби.

3. И двете асоциации (АОНК и БФА) претендират за нормативно гарантиран, служебен и безплатен достъп до Регистъра на заетостта и Справката с данни за осигурените лица на Националната агенция за приходите (НАП), както до други регистри, за целите на автоматизираната оценка на кредитоспособността.

Обръщаме внимание, че достъпът до чувствителни масиви от лични данни не може да бъде безусловен:

Съгласно Регламент (ЕС) 2016/679 (GDPR), обработването на данни за целите на оценка на кредитоспособността трябва да почива на строго определени цели, обем и изрично правно основание. Оценката на риска не бива да се превръща в инструмент за автоматизирани профилиращи справки без доказано, валидно и актуално искане за кредит от конкретното физическо лице.

Особено критичен е въпросът с последващото движение на тези данни. В практиката небанковите институции масово прехвърлят пакети от вземания към колекторски дружества (цесии). Липсата на ясни прегради в законопроекта за това дали извлечената от НАП/RegiX данъчна и осигурителна информация ще се прехвърля ведно с вземането към нерегулирани колектори, създава фундаментален риск за сигурността на гражданите.

Поддържаме възражението си срещу достъп и обработване на лични данни без достатъчни гаранции за основанието, целта и необходимия обхват. Оценката на кредитоспособността не трябва да се превръща във възможност за справки без действително искане за кредит или за неправомерно предоставяне на данни на трети лица.

Настояваме за ясни и приложими гаранции за идентификацията на заявителя, законосъобразността и проследимостта на достъпа, информирането на потребителя и доказуемостта на съгласието, когато то е основанието за обработване. Особено внимание е необходимо при небанковото кредитиране и предоставянето на данни във връзка с прехвърляне на вземания.

В общественото обсъждане, когато за първи път посочихме проблемите в свое становище, предложихме и нотариално заверена декларация-съгласие като допълнителна гаранция при небанковите кредитори; вносителят не прие това предложение. Молим

въпросът да бъде разгледан по същество и да бъде осигурен работещ механизъм, съвместим с Регламент (ЕС) 2016/679, а не защитата да се изчерпва с общо препращане към него.

4. Налице са искания за легализиране на таксите за управление и усвояване на кредита чрез включването им в общото оскъпяване, за да се преодолее настоящата съдебна практика, която ги обявява за неравноправни и нищожни клаузи. Паралелно с това проектотекстът на чл. 22, ал. 10 предвижда сумите, платени по нищожни клаузи, да се „приспадат от последващи плащания по кредита“. СППП категорично възразява срещу подобен механизъм:

Нормативното задължение надвзетите средства автоматично да се отлагат във времето под формата на бъдещи прихвращения лишава потребителя от правото на **незабавно и ефективно реституиране** на недължимо платеното.

Макар след общественото обсъждане да е добавен изразът „ако има такива“, законът остава сляп за хипотезите, при които договорът за кредит е предсрочно погасен, изтекъл или прекратен. Недопустимо е кредиторът да получава законов комфорт да задържа ликвидни и изискуеми парични средства на потребителя, превръщайки се в субект на неоснователно обогатяване.

Предвид изложеното по-горе, „Сдружение за правна помощ на потребителите“ отново категорично поддържа своята позиция **против**:

1. отпадане на общия таван на ГПР за кредити до 3 МРЗ;
2. исканията за изкуствено вдигане на капиталовия праг (до 2,5 млн. евро).

Както и за:

-правото на потребителя на **незабавно ефективно връщане** на сумите, платени по нищожни клаузи, без същите да се задържат служебно от кредитора за бъдещи вноски.

- **въвеждане на изрични текстове**, гарантиращи, че при евентуален служебен достъп до RegiX/НАП, извлечената информация е целево ограничена, защитена от последващ трансфер към трети лица (колектори) и подлежи на пълна техническа проследимост.

СППП подкрепя навременното внедряване на европейската реформа по Директива (ЕС) 2023/2225, но настоява това да стане чрез надграждане на заварените права, а не чрез тяхното компрометиране в полза на тясно профилирани търговски интереси.

С уважение: _____
/Адв. Елена Тошева- Председател на СППП/